

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

Досліджувана тема є актуальною в контексті побудови у нашій країні правової держави, проблема відповідальності взагалі та юридичної в особливості набула гостре соціальне значення.

Хоча дослідженню юридичної відповідальності присвячено багато різноманітних наукових праць як вітчизняних так і іноземних науковців у галузі держави та права, але все ж необхідно відмітити, що їх роботи багато в чому відрізняються у вирішенні багатьох проблем юридичної відповідальності.

Ціннісний сенс ідеї правової держави складається в затвердженні суверенності народу як джерела влади, гарантування його свободи, в підпорядкованості держави суспільству. Саме проблема взаємостосунків особи та держави в правовій державі висувається на перший план та окреслюється як проблема їх взаємних прав та обов'язків. При цьому проблема побудови правової держави безпосередньо стикається з проблемою відповідальності особи за стан суспільних справ. Без обліку категорії обов'язку, а значить і відповідальності, не можливо зрозуміти ані сутності демократії, ані природи взаємостосунків особи та держави в правовій державі, ані соціально-правового статусу громадянина в державі.

Сучасне розуміння України як демократичної держави полягає в тому, що не громадяни служать державі, а держава є організацією на службі у суспільства. Це означає, що держава не керує громадянами, а надає їм відповідні послуги, тобто її різноманітні дії спрямовані на створення умов для реалізації громадянами своїх прав і свобод [1, с. 9].

К. В. Басін зазначає, що у загально-філософському контексті соціальна відповідальність відображає діалектичний взаємозв'язок між особою та суспільством, який характеризується взаємними правами та обов'язками стосовно дотримання й вдосконалення соціальних норм. Отже, зміст соціальної відповідальності – поведінка особи відповідно до реальних суспільних потреб [2, с. 8].

Юридична відповідальність виступає в якості найважливішої гарантії правозахисту та організованості в нашому суспільстві. Юридична відповідальність виконує функції виховання громадян та посадових осіб, попередження правопорушень у всіх сферах суспільного життя. Вищевказані фактори обумовлюють те значення, яке у теперішній час набуває наукове дослідження проблем юридичної відповідальності.

Основні види відповідальності за законодавством України достатньо глибоко вивчаються науковцями. Існує необхідність в узагальненні проведених досліджень з ціллю розробки загальної теорії та методології дослідження юридичної відповідальності.

В правовій літературі існують достатньо різноманітні трактовки юридичної відповідальності, та судячи з цього, вже сам цей факт відбиває складність проблеми. Теорія юридичної відповідальності розроблює її загальне визначення, яке синтезує найбільш вагомі, усталені для всіх видів юридичної відповідальності родові якості.

Виявлення загального поняття юридичної відповідальності дозволить розкрити природу та значення юридичної відповідальності як правового інституту, встановити єдині підстави, умови та принципи застосування відповідальності, дасть змогу розкрити співвідношення відповідальності з юридичними санкціями, покаранням, державно-правовим примусом та іншими правоохоронними засобами.

Питання щодо визначення юридичної відповідальності є надзвичайно важливим не тільки для формування теоретичних знань в галузі юриспруденції. Правильне вирішення даного питання має велике значення й для практичної діяльності юриста, здійснюваної суб'єктами законодавчої, правозастосовної та правоохоронної діяльності, для належного дотримання прав та забезпечення законних інтересів громадян.

Юридична відповідальність за правопорушення – найбільш гостра проблема правової науки. Без налагодженої системи юридичної відповідальності право стає безсилим та ненадійним, невиконуючим покладених на нього соціальних очікувань.

Правові норми, а саме виходячи з них права та обов'язки, осіб у суспільстві перетворюються у добрі побажання, якщо влада не спроможна організувати поновлення порушених прав, примус

до виконання обов'язків, покарання порушників правових заборон. З іншої сторони, державний примус, за допомогою якого охороняється право та правопорядок, найбільш всього зачіпає особистість, її інтереси, права та свободи. Якщо він застосовується для захисту несправедливого права, поза права або всупереч праву, проблема соціальної взаємодії та державного примусу стає найбільш гострою.

Інститут юридичної відповідальності ще не має повного та одностайного визначення ані в законодавстві, ані в теорії правових знань. А між цим інститут юридичної відповідальності є конче важливим за значущістю для механізму правового регулювання соціальних відносин. Тому розробка визначення відповідальності юридичною наукою, закріплення поняття юридичної відповідальності та визначення її сутєвих сторін у законодавстві є однією з першочергових завдань на сучасному етапі.

Так, на нашу думку, у порядку обговорення можна запропонувати таке визначення юридичної відповідальності – це передбачене нормами права застосування до правопорушника уповноваженими на це державними органами засобів державного примусу за скоєне правопорушення, яке пов'язано з осудом правопорушника та скоєного їм діяння зі сторони суспільства і держави та тягне негативні для правопорушника наслідки особистого, майнового або організаційного характеру.

Список використаної літератури

1. Афанасьєв К. К. Адміністративні послуги : навч. посібник / К. К. Афанасьєв ; МВС України ; Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2010. 176 с.
2. Басін К. В. Юридична відповідальність: природа, форми реалізації та права людини : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / К. В. Басін ; НАН України ; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2006. 19 с.